

Omsorg og alenearbejde i daginstitutionerne 2019

FOA

Marts 2019

Undersøgelsen er udført på bestilling af

FOA

Henvendelser:

FOA

Stauings Plads 1-3

1790 København V

Tlf.: 46 97 26 26

Rapporten er udarbejdet af seniorkonsulenterne Niels Glavind og Susanne Pade, Bureau 2000 – analyse og forskning.

Henvendelser vedr. undersøgelsens tekniske indhold til:

Bureau 2000 – analyse og forskning

Skråplanet 29

3500 Værløse

Tlf.: 44 66 22 64

www.bureau2000.dk

Copyright: Bureau 2000

ISBN: 978-87-90771-89-3

Indholdsfortegnelse

Hovedresultater.....	5
Forord	6
1. Den daglige omsorg.....	7
1.1. Spørgsmål om omsorg.....	7
1.2. Omsorg. Vuggestuegrupper	9
1.3. Omsorg. Børnehavegruppen.....	12
1.4. Hvordan har oplevelserne omkring omsorg udviklet sig?	16
1.5. Når forældrekontakten glipper	17
2. Alenearbejde	21
2.1. Alenearbejde i ydertimerne.....	21
2.2. Alenetid i børnegrupperne	23
2.3. Tre medarbejdere til børnegruppen.....	25
3. Omsorg, alenearbejde, bemanning	26
3.1. Sammenhængen mellem omsorg og alenearbejde	26
3.2. Lederens valg.....	27
4. Metode	29

Forord

FOA har siden 2010 årligt undersøgt, om det pædagogiske personale i daginstitutionerne oplever, at de kan yde den omsorg for børnene, de ønsker. Undersøgelsen er en del af "Daginstitutionernes hverdag" som belyser en række forhold, der har betydning for børnenes trivsel og udvikling.

Igen i år er det nedslående at kunne konstatere, at mere end halvdelen af de ansatte dagligt eller flere gange om ugen oplever, at de blandt andet ikke kan nå at trøste børn der er kede af det, tage sig af børn som har svært ved at komme med i legen. Mere end halvdelen af de ansatte oplever også dagligt eller flere gange om ugen, at de ikke får talt med kollegerne om et barn, der har brug for ekstra støtte.

Vi kan ikke være det bekendt. Og ny lovgivning for dagtilbud har ikke en chance, hvis de ansatte er for få til at kunne leve op til den. Det pædagogiske grundlag, som er vedtaget i loven, handler om, at de ansatte skal skabe et rigt læringsmiljø med udgangspunkt i legen, hvor børnefællesskabet er omdrejningspunktet. Det harmonerer ikke med de udsagn, som undersøgelsen her er fuld af:

"Jeg har p.t. flere børn, som trækker sig fra børnefællesskabet – lukker sig inde i sig selv. De har virkelig brug for hjælp og guidning af mig, til at blive en del af fællesskabet/få opbygget nogle gode relationer. Dette føler jeg er svært at finde tid til, da der er brug for, at jeg kan gå fra og lave noget sammen med dem. Her føler jeg ofte, at jeg ikke giver den rette omsorg på grund af for få hænder".

Personalet giver igen i år udtryk for, at når nogle børn kræver særlig opmærksomhed, så bliver det på bekostning af de andre børn:

"Lige præcis fordi der er børn, der kræver ekstra opmærksomhed, er det dagligt på bekostning af andre børns behov for nærvær, omsorg og det optimale læringsmiljø med at kunne være der og guide i legene. Fire støttetimer om ugen til et barn, der kræver fuld tid, betyder mindre tid til de andre".

Undersøgelsen viser desværre også, at der stadig i dele af personalet er en opfattelse af, at arbejdet med læreplaner tager tid fra omsorgsarbejdet. Det er en problematisk fejlslutning som forvaltninger og dagtilbudsledere bør drøfte.

"Vi har ofte så travlt, både på grund af fravær, men også på grund af pædagogiske aktiviteter vi skal nå (læreplanstemaer), at man ikke har tiden til at være ordentligt omkring børnene, når DE har behov for det".

Den styrkede pædagogiske læreplan skal opleves som et redskab til det pædagogiske arbejde, hvor børnenes trivsel er grundlæggende. Læreplanen er ikke en aktivitetstjekliste, og det skal være klart for alle medarbejdere og ledere.

Undersøgelsen dokumenterer også, at der er urimeligt store kvalitetsforskelle fra daginstitution til daginstitution. 20 pct. af institutionerne har på intet tidspunkt i løbet af en dag mere end to ansatte til en børnegruppe som i gennemsnit er på 18,6 børn, mens 24 pct. af daginstitutionerne har tre eller flere ansatte til en børnegruppe på 23,2 børn i over 5 timer dagligt.

Vi håber, at undersøgelsen vil blive brugt i kommunernes aktuelle drøftelser af, hvor dan vi giver alle børn et dagtilbud af høj kvalitet.

Mogens Bech Madsen

Sektorformand, Pædagogisk Sektor

Hovedresultater

Undersøgelsen af personalets alenearbejde og tid til omsorg er en del af den landsdækkende årlige kortlægning af "Daginstitutionernes Hverdag". Den bygger på spørgeskemaer udsendt til alle daginstitutioner i Danmark. Hver institution har fået skemaer, dels til lederen, dels til en stuemedarbejder. Desuden er udsendt spørgeskemaer til område/klyngeledere. De øvrige emner, som er undersøgt præsenteres senere.

Der er kommet svar fra 1587 ledere og medarbejdere fra institutioner i 97 ud af 98 kommuner. Bureau 2000 vurderer, at undersøgelsen er repræsentativ.

Stuemedarbejderne er blevet spurgt, hvor ofte de har bestemte oplevelser af ikke at kunne give tilstrækkelig omsorg:

*Du kan ikke nå at give et barn trøst
Du har ikke tid til at tage dig af en konflikt mellem børn
Du kan ikke tage dig af et barn med forstyrrende adfærd
Du kan ikke tage dig af et barn, der har svært ved at komme med i legen
Du får ikke snakket om et barn med problematisk adfærd med kollegerne
Du har ikke tid til at opmuntre et barn, som har behov for anerkendelse.*

- 53 pct. af stuemedarbejderne har en af disse oplevelser dagligt eller flere gange om ugen.

Stuemedarbejderne er desuden blevet spurgt, hvor ofte de har oplevelser af, at forældresamarbejdet glipper. Den mest udbredte oplevelser er, at man ikke får givet information videre om et barn, der har haft konflikter eller problemer i dagens løb.

- 29 pct. af stuemedarbejderne har mindst en af fem oplevelser vedr. svigtende forældrekontakt dagligt eller flere gange om ugen.
- Oplevelsen af ikke at kunne give omsorg hænger sammen med alenearbejde. Blandt medarbejdere, der havde alenearbejde en tilfældig dag, er der 61 pct., der flere gange om ugen eller dagligt oplever, at de ikke kan give tilstrækkelig omsorg. Blandt medarbejdere, der *ikke* havde alenearbejde, er tallet 34 pct.
- Tilsvarende hænger oplevelsen af, at forældrekontakten glipper, også sammen med alenearbejde. Blandt medarbejdere, der havde alenearbejde en tilfældig dag, er der 34 pct., der flere gange om ugen eller dagligt oplever, at forældrekontakten glipper. Blandt medarbejdere, der *ikke* havde alenearbejde, er tallet 16 pct.

Lederne er i øvrigt blevet spurgt om den skemalagte alenetid. det viser sig, at:

- 58 pct. af institutionerne har en medarbejder alene i institutionen om morgenen
- 66 pct. har en medarbejder alene i institutionen sidst på eftermiddagen.
- 48 pct. har skemalagt alenearbejde i børnegrupperne
- 20 pct. af børnegrupperne har ingen perioder i dagens løb, hvor der er mere end to medarbejdere til gruppen.
- Institutioner uden alenetid har i gennemsnit væsentligt større børnegrupper end institutioner, hvor der er alenetid.

Forord

FOA har siden 2010 årligt undersøgt, om det pædagogiske personale i daginstitutionerne oplever, at de kan yde den omsorg for børnene, de ønsker. Undersøgelsen er en del af "Daginstitutionernes hverdag" som belyser en række forhold, der har betydning for børnenes trivsel og udvikling.

Igen i år er det nedslående at kunne konstatere, at mere end halvdelen af de ansatte dagligt eller flere gange om ugen oplever, at de blandt andet ikke kan nå at trøste børn der er kede af det, tage sig af børn som har svært ved at komme med i legen. Mere end halvdelen af de ansatte oplever også dagligt eller flere gange om ugen, at de ikke får talt med kollegerne om et barn, der har brug for ekstra støtte.

Vi kan ikke være det bekendt. Og ny lovgivning for dagtilbud har ikke en chance, hvis de ansatte er for få til at kunne leve op til den. Det pædagogiske grundlag, som er vedtaget i loven, handler om, at de ansatte skal skabe et rigt læringsmiljø med udgangspunkt i legen, hvor børnefællesskabet er omdrejningspunktet. Det harmonerer ikke med de udsagn, som undersøgelsen her er fuld af:

"Jeg har p.t. flere børn, som trækker sig fra børnefællesskabet – lukker sig inde i sig selv. De har virkelig brug for hjælp og guidning af mig, til at blive en del af fællesskabet/få opbygget nogle gode relationer. Dette føler jeg er svært at finde tid til, da der er brug for, at jeg kan gå fra og lave noget sammen med dem. Her føler jeg ofte, at jeg ikke giver den rette omsorg på grund af for få hænder".

Personalet giver igen i år udtryk for, at når nogle børn kræver særlig opmærksomhed, så bliver det på bekostning af de andre børn:

"Lige præcis fordi der er børn, der kræver ekstra opmærksomhed, er det dagligt på bekostning af andre børns behov for nærvær, omsorg og det optimale læringsmiljø med at kunne være der og guide i legene. Fire støttetimer om ugen til et barn, der kræver fuld tid, betyder mindre tid til de andre".

Undersøgelsen viser desværre også, at der stadig i dele af personalet er en opfattelse af, at arbejdet med læreplaner tager tid fra omsorgsarbejdet. Det er en problematisk fejlslutning som forvaltninger og dagtilbudsledere bør drøfte.

"Vi har ofte så travlt, både på grund af fravær, men også på grund af pædagogiske aktiviteter vi skal nå (læreplanstemaer), at man ikke har tiden til at være ordentligt omkring børnene, når DE har behov for det".

Den styrkede pædagogiske læreplan skal opleves som et redskab til det pædagogiske arbejde, hvor børnenes trivsel er grundlæggende. Læreplanen er ikke en aktivitetstjekliste, og det skal være klart for alle medarbejdere og ledere.

Undersøgelsen dokumenterer også, at der er urimeligt store kvalitetsforskelle fra daginstitution til daginstitution. 20 pct. af institutionerne har på intet tidspunkt i løbet af en dag mere end to ansatte til en børnegruppe som i gennemsnit er på 18,6 børn, mens 24 pct. af daginstitutionerne har tre eller flere ansatte til en børnegruppe på 23,2 børn i over 5 timer dagligt.

Vi håber, at undersøgelsen vil blive brugt i kommunernes aktuelle drøftelser af, hvor dan vi giver alle børn et dagtilbud af høj kvalitet.

Mogens Bech Madsen

Sektorformand, Pædagogisk Sektor

1. Den daglige omsorg

1.1. Spørgsmål om omsorg

Den pædagogiske tradition, vi har i de nordiske lande, ser omsorg og trivsel som en del af det helt centrale fundament for det pædagogiske arbejde. Det hedder fx i Dagtilbudslovens formålsbestemmelse (§ 7):

Dagtilbud skal fremme børns trivsel, læring, udvikling og dannelse gennem trygge og pædagogiske læringsmiljøer, hvor legen er grundlæggende, og hvor der tages udgangspunkt i et børneperspektiv.

Stk. 2. Dagtilbud skal i samarbejde med forældrene give børn omsorg og understøtte det enkelte barns trivsel, læring, udvikling og dannelse og bidrage til, at børn får en god og tryk opvækst.

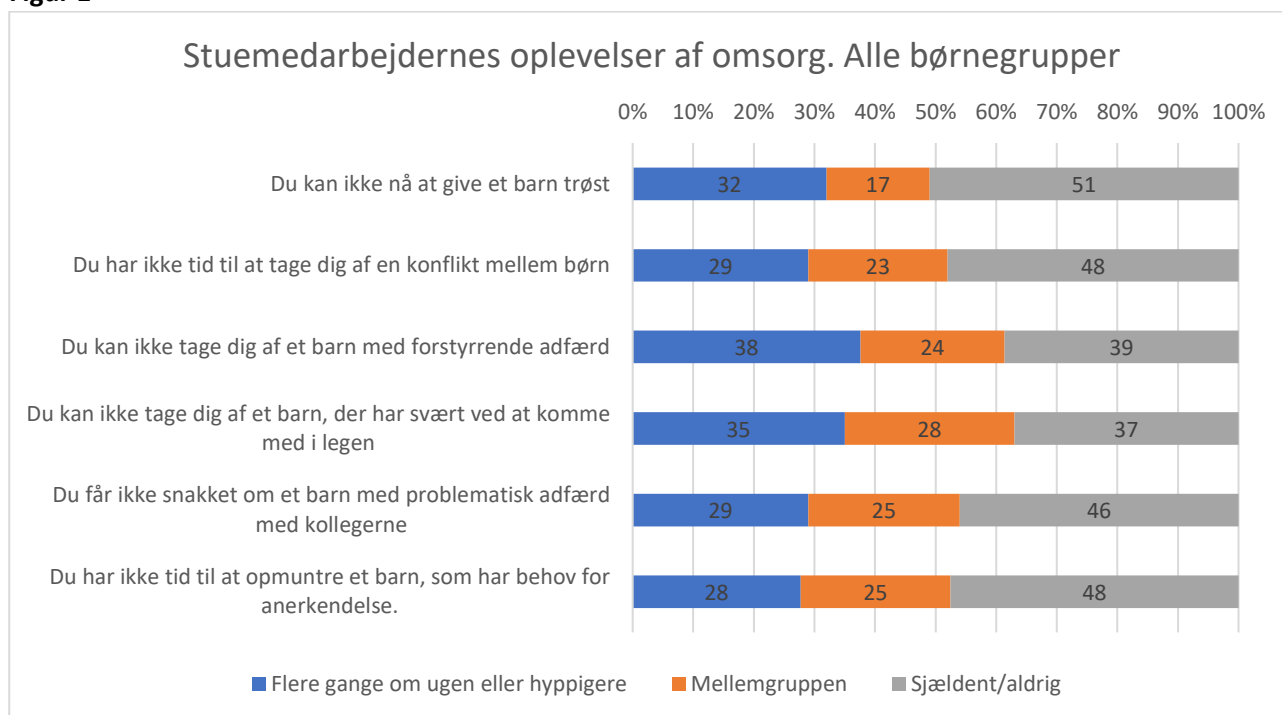
I forbindelse med den årlige undersøgelse omkring "Daginstitutionernes Hverdag" har der derfor hvert år været lagt vægt på at belyse omsorgs-aspektet.

Dette er sket ved, at stuemedarbejderne har fået en række spørgsmål, der belyser deres oplevelser, når det drejer sig om at sikre børnene tilstrækkelig omsorg, idet de er blevet spurgt, hvor hyppigt de har følgende oplevelser:

- Du kan ikke nå at give et barn trøst
- Du har ikke tid til at tage dig af en konflikt mellem børn
- Du kan ikke tage dig af et barn med forstyrrende adfærd
- Du kan ikke tage dig af et barn, der har svært ved at komme med i legen
- Du får ikke snakket om et barn med problematisk adfærd med kollegerne
- Du har ikke tid til at opmuntre et barn, som har behov for anerkendelse.

Figur 1 viser, hvordan stuemedarbejderne har svaret.

Figur 1

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=609

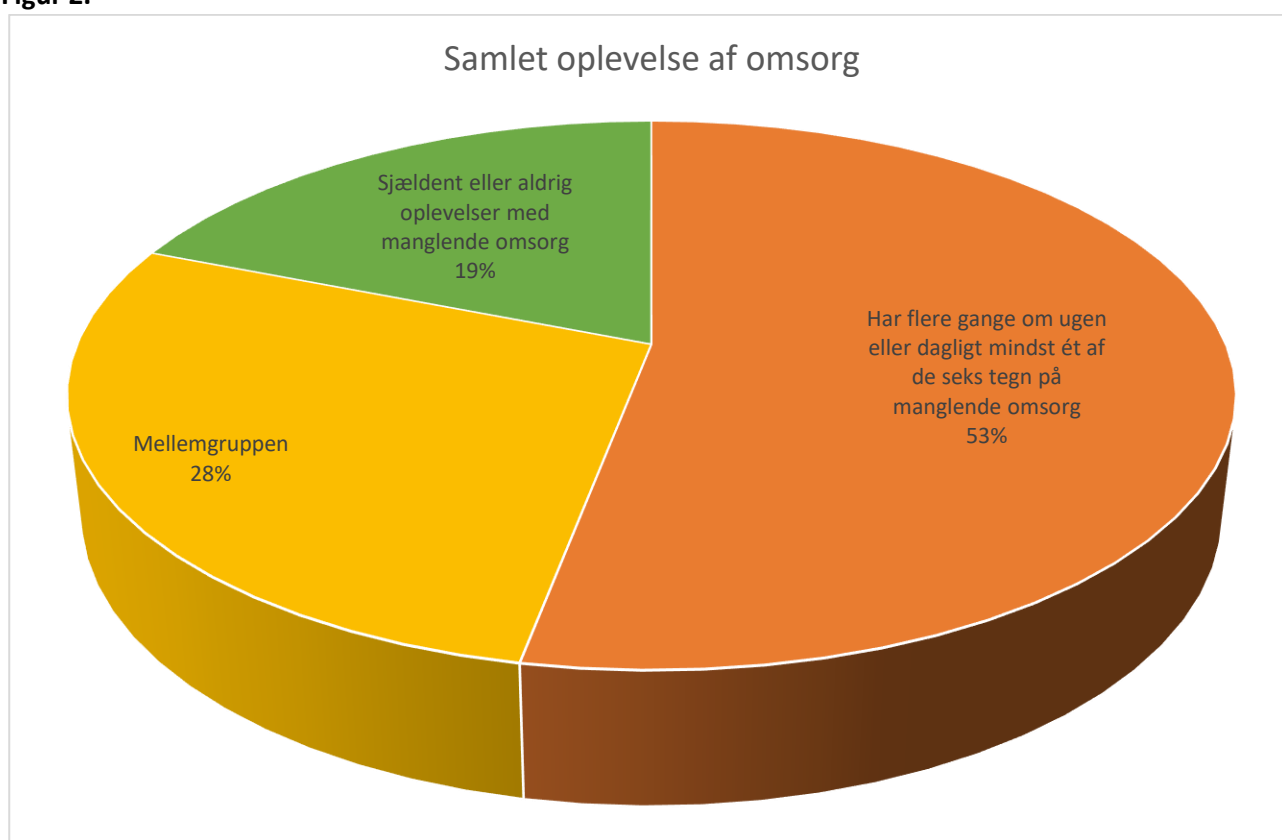
OMSORG OG ALENEARBEJDE

Bureau 2000 har dannet et samlet udtryk for svarpersonernes oplevelse af at kunne give omsorg. Svarpersonerne er delt i tre grupper:

- Svarpersoner, der i forhold til spørgsmålene om omsorg dagligt, flere gange dagligt eller flere gange om ugen oplever mindst ét af de seks tegn på problemer i forhold til omsorg
- Svarpersoner, der svarer sjældent eller aldrig til alle spørgsmål
- En mellemgruppe, som består af svarpersoner, der fx har en eller flere af disse oplevelser en gang om ugen eller en gang om måneden.

Figur 2 viser svarfordelingen

Figur 2.

Kilde: Spørgeskemaer til stuemedarbejderne. N=610

I børnehavegrupperne er det 56 pct. af medarbejderne, der dagligt eller flere gange om ugen har en oplevelse af ikke at kunne give tilstrækkelig omsorg. I vuggestuegrupperne er tallet 47 pct. Dette kan hænge sammen med, at omsorgen for vuggestuebørn i endnu højere grad ses som det basale, end tilfældet er for børnehavebørnene. Derfor vil man i forhold til vuggestuebørn gøre (endnu) mere for at sikre omsorg.

Det ses, at mere end halvdelen af det pædagogiske personale på stuerne flere gange om ugen eller dagligt har en oplevelse af ikke at kunne give tilstrækkelig omsorg.

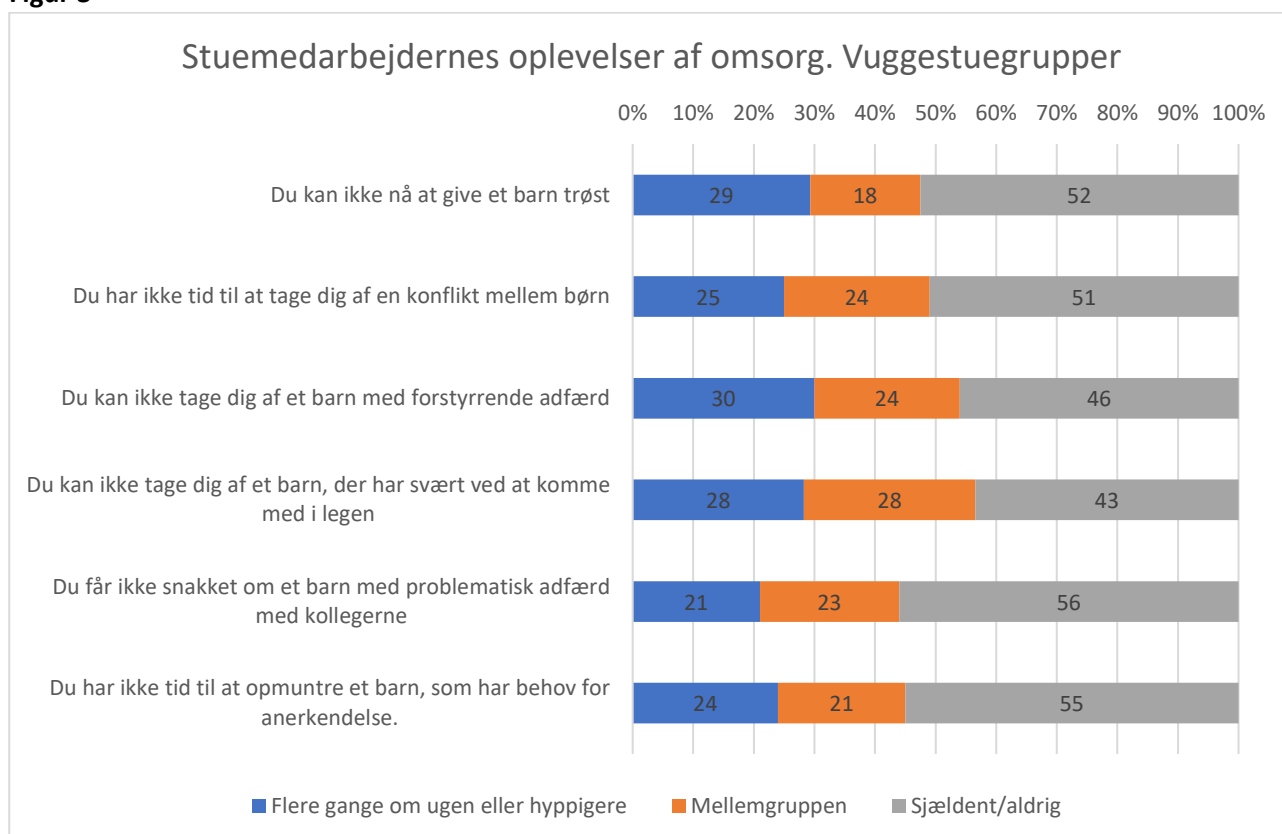
Når svarene skal bedømmes, vil skeptikere måske sige, at mange ansatte benytter lejligheden til at lufte deres utilfredshed for derigennem at lægge pres på for at skaffe området flere ressourcer.

Dette svarer imidlertid ikke til det indtryk, Bureau 2000 har dels fra de mange kommentarer, dels fra samtaler med mange ansatte. Mange synes at skulle overvinde sig selv for at give udtryk for, at man ikke kan yde tilstrækkelig omsorg. Det er ligesom kernen i den pædagogiske faglighed, hvor man evt. må sige, at man kommer til kort. Derfor er der efter Bureau 2000s bedømmelse ingen grund til at tro, at svarpersonerne overdriver.

1.2. Omsorg. Vuggestuegrupper

Figur 3 viser, hvordan svarfordelingen m.h.t. omsorg er for stuemedarbejdere, der arbejder i vuggestuegrupper.

Figur 3

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=203

Det ses at ca. hver tredje stuemedarbejderne fra vuggestuegrupperne flere gange om ugen eller hyppigere oplever ikke at give et barn trøst. De øvrige omsorgsspørgsmål har omtrent samme svarfordeling.

Kommentarer fra personale der arbejder med vuggestue grupper.

Godt hver tredje medarbejder, som arbejder med børn i vuggestuealderen, har valgt at uddybe deres dine oplevelser omkring omsorg nærmere. Godt halvdelen pointerer, at der *skal* gives omsorg, mens den anden halvdel omtaler vanskelighederne ved at give den nødvendige omsorg.

Halvdelen af besvarelserne handler generelt om det vigtige i omsorgen, og mange oplever faktisk at kunne give omsorgen i dagligdagen. Det nævnes også, at prioriteringen er meget vigtig.

Vi prioriterer omsorg og tryghed meget højt. Og sætter det nærmest i første række.

Børnene kommer først, det praktiske senere. Godt at planlægge og være på forkant.

Omsorg og tryghed er det vigtigste i de 0-3 åriges liv.

Teamet er meget opmærksomt på at give beskeder og/eller iagttagelser af et barn dagligt. Vi har månedligt et stuemøde, hvor vi har faste opmærksomhedspunkter, og personalemøder, hvor vi udveksler viden fra stuerne. Institutionen har valgt at kerneydelesen = samværet med børnene altid er vægtet højest.

Jeg synes altid, der er tid til det, men jeg kan være i gang med at drage omsorg eller andet for et andet barn, mens der er behov for min omsorg et andet sted. Men jeg når det alligevel bagefter, eller sammen med begge børn.

Jeg føler, vi på stuen har tiden til børnene.

Vanskeligheder i hverdagen for personalet med vuggestuebørn.

Hvis vi ser på den gruppe der beskriver vanskeligheder, handler det næsten altid om, at der ikke er den fornødne tid til at give omsorg. Rigtig mange udtrykker frustration over ikke at kunne give den omsorg, som de gerne ville, selv om de oplever det som den vigtigste del af deres pædagogiske arbejde.

Vil gerne nå alle, men p.g.a. manglende ressourcer er det ikke muligt.

Vi er ikke nok voksne til at "nå" alle børn... vi slukker brande og når sjældent hele gruppen/alle situationer, der kræver vores faglighed.

Var normeringerne bedre, var der mere tid til at få kvalitet i omsorg, konfliktløsning, anerkendelse osv.

Det er svært at nå omkring børnene. men prøver på bedste vis at nå rundt i børneflokkene.

Vi prioriterer børn først. Vi gør, hvad vi kan, for at trøste i nuet, men til tider må det blive, når man har fået skiftet den ble, man er i gang med, eller når man hører situationen på stuen. Og til tider kan man opleve, at konflikthåndtering føles som overfladebehandling, inden en ny situation opstår.

OMSORG OG ALENEARBEJDE

Hvis flere af børnene slår sig på samme tid eller er i konflikt med hinanden, er det svært at være flere steder på en gang, hvis min kollega fx er ved at skifte en ble eller er ved at putte et barn.

Der er sjældent tid til at give det enkelte barn 100 % det, som de i virkeligheden har brug for. Ofte bliver det overfladisk omsorg.

Mange afbrydelser- bleskift-trøst- konfliktløsning- kollegaer forstyrrer få voksne- vikarer - mange opgaver, der skal løses på engang. Det kan bl.a. være kommunikation både mundtligt og skriftligt-opgaver som dialoghjul, registrering på pc, dokumentation mm-dette er eksempler på, hvad der forstyrrer, og tid der går fra børnene og gør omsorgsdelen ikke tilfredsstillende.

Andet fravær og sygdom

Sygdom eller andet fravær, har indflydelse på kvaliteten af det pædagogiske arbejde, særligt hvis der ikke kommer vikar.

Når vi mangler personale eksempelvis pga. sygdom eller ferie, bliver kvaliteten af vores arbejde markant dårligere, da vi for det meste ikke får vikar.

Vi har været meget ramt i vuggestuen af sygdom og langtidssygdom, og i disse tilfælde rykker vi rundt på personalet, så vi kan få stuerne til at hænge sammen. Det præger meget, hvordan vi får mulighed for at arbejde pædagogisk med egen gruppe, da vi enten skal afgive en stuekollega eller selv skal hjælpe til på anden stue.

Børn med særlige behov

Mange nævner, at det særligt er de allermindste børn og børn med særlige behov der svigtes, eller får opmærksomhed på bekostning af de andre børn.

Vi har børn, som har behov for 1:1 kontakt hele tiden, og det er ikke muligt at give dem det hele tiden.

Vi har et handicappet barn, der kræver ekstra støtte, og hvis vi ikke får ekstra personale, går tiden fra de andre børn, og det går udover hele børnegruppen.

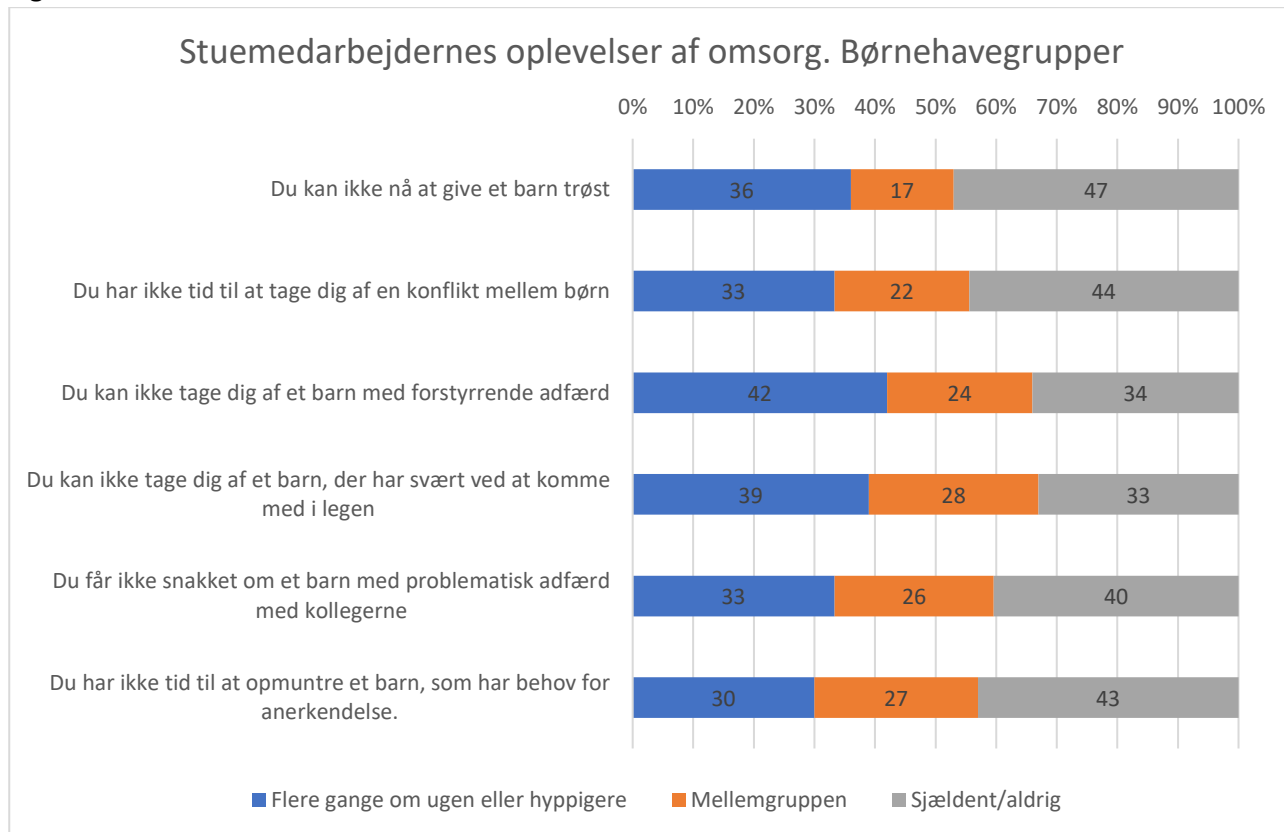
Det kræver meget opmærksomhed at arbejde med børn, især små børn, og det kræver hænder at skulle give dem noget ekstra.

De børn, der har en problematisk adfærd, får først, så andre børn ikke bliver slået, skubbet m.m. Det giver mindre omsorg til de andre, som jo også har brug for omsorg - at blive set.

1.3. Omsorg. Børnehavegrupper

Figur 4 viser, hvordan svarfordelingen m.h.t. omsorg er for stuemedarbejdere, der arbejder i børnehavegrupper.

Figur 4

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=353.

Det ses at 36 procent af stuemedarbejderne flere gange om ugen eller oftere oplever ikke at kunne give et barn trøst. Og hele 42 procent oplever ikke at kunne tage sig af et barn med forstyrrende adfærd.

Kommentarer fra personale der arbejder med børnehavebørn

Personalet i børnehavegrupperne vælger i lidt mindre grad end personalet i vuggestuegrupperne at uddybe deres oplevelser omkring omsorg nærmere. I alt har 86 medarbejdere ved børnehavegrupper knyttet kommentarer til dette punkt. Lidt under halvdelen af kommentarerne drejer sig om generelle pædagogiske udsagn, og om hvordan man får dagligdagen til at fungere. Den resterende del beskriver vanskeligheder ved at få hverdagen til at hænge sammen. Her er det særligt manglende tid til omsorg, blandt andet i forbindelse med det at være alene med en børnegruppe.

Erfaringer med omsorgen i dagligdagen

Mange har gode erfaringer omkring omsorgen i dagligdagen og oplever, at de får givet den nødvendige omsorg. Ofte er det en prioritering, at der skal være tid til omsorgen.

OMSORG OG ALENEARBEJDE

Jeg har altid tid til at tage mig af børnene, det er et spørgsmål om prioritering. Omsorg og nærvær kommer altid først.

Der kan godt findes tid til omsorg til børn, der måtte have behov for dette.

Jeg (og en kollega) går hver dag på tur med en børnegruppe på ca. 15 børn, og er væk i tidsrummet 9.15-14 ca. Det gør, at der mere tid til nærvær, omsorg og guidning i legen.

Omsorg prioriteres højere end pædagogiske aktiviteter.

Vi har god tid til at tage os af det enkelte barn, da der er blevet ansat en ekstra pædagog. Vi er tre voksne til 18 førskolebørn.

Jeg har netop skiftet fra en almindelig daginstitution til udflytter og oplever, at her er der tid til det enkelte barn og ro til fordybelse. Pauserne er afskaffet, hvilket medfører mere tid til fordybelse.

Vi lægger meget vægt på nærværet med børnene og er minimum altid 2 sammen med dem.

Samspil mellem barn og voksen. At jeg er bevidst om mig selv som fagperson i samspil med det enkelte barn, når jeg det enkelte barn. Omsorg er mange ting i forhold til barnet, fx selvhjulpenshed og det sociale. Omsorg er mimik, latter, kram, som barnet kan forstå. Tydeliggøre, jeg vil dig!

Hos os går den nære omsorg forud for alle andre opgaver. Alt andet kan udsættes eller aflyses, det kan den nære omsorg ikke.

Alene med en børnegruppe

Nogle påpeger de problemer, som opstår, når man er alene med en større børnegruppe.

Få voksne på legepladsen, når der bliver afholdt pauser, til 70 børn gør, at man ofte kan være alene ude, mens andre er inde og hjælpe på toilettet.

Vi trøster naturligvis børnene ved behov og støtter børnene i at løse/håndtere konflikter. Vi er naturligvis også opmærksomme på børnenes relationer, og når et barn har svært ved at være en del af legen, forholder os til børn, der har behov for støtte, opmuntring, anerkendelse, hjælp og støtte til at indgå i hverdagslivet osv. Dette er noget vi naturligvis altid gør vores yderste for, uanset hvordan vi kan udfordres på vores praksis med sygdom, få ressourcer osv. Vi kan dog stå i situationer, hvor vi er alene og skifter et barn eksempelvis, så kan der godt opstå en konflikt på stuen, et barn, der har brug for trøst, anerkendelse osv., hvor vi må forsøge at løse dette "på afstand", og så når vi har frie hænder, trøste osv. mere nærværende. Der kan vi opleve, at vi selvfølgelig trøster, men at betingelserne gør, at vi ikke helt kan være så nærværende, som vi ellers gerne ville være.

Det er især i ydertimerne, at jeg oplever, at det kan være svært at nå rundt til alle. Der er vi få. Så efter kl. 15.30 og før kl. 8 om morgenen, må der helst ikke være nogen, der laver i bleen, eller der må ikke være for mange, der er kede af det, eller for mange konflikter. Der er vi kun en på stuen. Dog forsøger vi at løse det i huset, ved at vi samler os på færre antal stuer.

Vanskeligheder i hverdagen for personalet med børnehavebørn

Det personale, der har kommenteret vanskeligheder i dagligdagen, har udover alene tid, udfordringer med at få ressourcerne til at slå til. Medarbejderne giver udtryk for at de oplever at skulle være flere steder på samme tid. Medarbejderne føler, at deres faglighed bliver tilsidesat.

Vi løber rundt og skal være flere steder på en gang.

Ofte bliver konflikter, trøst osv. meget overfladisk løst da tiden er meget knap.

Jeg har ikke altid så lang tid til det enkelte barns omsorg/trøst, som jeg ville, da andre har brug for mig, eller vi er midt i en aktivitet, der kræver min opmærksomhed.

De børn der råber højest (eller græder højest) opnår en kontakt med mig eller en anden voksen. De stille og velfungerende børn bliver nemt overset.

Følelsen af utilstrækkelighed i det daglige arbejde er hver dag til stede. Der er masser af problematikker/udfordringer/konflikter som jeg ikke når at gå i dybden med, som jeg gerne vil. Der er ting, jeg er nødt til at se igennem fingre med - ofte de stille børn. Tiden til at være nysgerrig sammen med barnet, hvis det har udfordringer, og til at guide barnet, er der ikke.

Jeg når oftest de presserende opgaver og børn, der kræver hjælp og omsorg, fordi det er tydeligt, men det kan være påkrævet at klare flere sager på én gang, og det er ikke nærværende nok. Ved siden af er de børn, der ikke presser på og ikke kræver ens opmærksomhed og som klarer sig selv - de bliver alt for ofte overset. Jeg føler mig utilstrækkelig i min formåen.

Jeg har pt flere børn, som trækker sig fra fællesskabet - lukker sig ind i sig selv. De har virkelig brug for hjælp og guidning af mig, til at blive en del af fællesskabet/ få opbygget nogle gode relationer. Dette føler jeg er svært at finde tid til, da der er brug for, at jeg kan gå fra og lave noget sammen med dem. Her føler jeg ofte, at jeg ikke giver den rette omsorg på grund af for få hænder.

Børn med særlige behov

Børn med særlige behov kræver tid, så det kan give vanskeligheder både at nå disse børn og de øvrige.

Lige præcis fordi der er barn/børn, der kræver ekstra opmærksomhed, er det dagligt på bekostning af de andre børns behov for nærvær, omsorg og det optimale læringsmiljø med at

OMSORG OG ALENEARBEJDE

kunne være der og guide i legene. 4 støttetimer om ugen til et barn, der kræver fuld tid, betyder mindre tid til de andre.

Det kan være svært at nå omkring alle børnene, hvis der er et barn, der kræver én til én. Det sluger meget tid fra andre børn.

Vi har alt for dårlige normeringer i institutionerne. Vi er to pædagoger, én medhjælper og en studerende til 35 børn, hvoraf to har store sociale og adfærdsmæssige problemer, som oftest er "mandsopdækket" - altså bliver overvåget af en pædagog. Så står der altså kun en medhjælper og en studerende tilbage til resten af gruppen.

Jeg oplever at tage mig tid til at drage omsorg, når bar/børn er kede af det og har brug for trøst. Oplever at bruge en del tid på konflikthåndtering, og at hjælpe børn i mere hensigtsmæssige adfærdsformer i sociale relationer. Til gengæld er det svært at få tid til at hjælpe de børn, der tuller rundt, observerer og aldrig rigtig kommer i leg. Det samme sker ved opmuntring.

Børn med særlige behov, der i dag skal inkluderes i almindelige dagtilbud, tager så meget af personalets opmærksomhed, både i forhold til at guide/understøtte det enkelte barn, men også i forhold til de mange samtaler med forældre/fagpersoner, indstillinger osv., at det desværre går ud over de mere velfungerende børn, da der ikke følger støttetimer/støttepersoner med til de krævende børn.

Pædagogiske udfordringer

Nogle oplever, at hvis de giver trøst og omsorg, er det på bekostning af pædagogiske aktiviteter i gruppen. Samtidig påpeges også, at netop omsorgen er vigtig for at sætte aktiviteter i gang. Nogle oplever også at faglig sparring på pædagogiske udfordringer ikke nås i nødvendigt omfang.

Jeg er den bærende pædagog på gruppen. Må overlade trøst og nær omsorg til min studerende eller min kollega i arbejdsprøvning, som er mine hjælpere på gruppen. Hvis jeg selv trøster og gir omsorg, er der ingen til at udøve den pædagogiske gruppe tid.

Jeg vælger at prioritere børnene, fremfor for praktiske opgaver. For mig er det vigtigt at børnene oplever, at jeg har tiden, overblikket til at give dem den nødvendige omsorg. Jeg mener, at i den pædagogiske hverdag er omsorgen lige så vigtigt som at sætte pædagogiske aktiviteter i gang. Omsorg, hjælpe et barn ind i legen er for mig også en pædagogisk aktivitet.

Efter min mening bør man mindst én gang om ugen og gerne to gange om ugen have tid og rum til faglig sparring. Det er ikke en del af den nuværende kultur at have løbende refleksion angående børnegruppens trivsel og/eller et individuelt barns trivsel. Det er en kæmpe del af omsorgsindsatsen, som bliver overset, og den tid, der er til rådighed, bliver forhastet, og vi når ikke at komme i dybden. Der er ikke plads til at undre sig over praksis eller tid til at være tænkende, sammen med personalegruppen.

Den daglige omsorg når jeg.... men i forhold til at få drøftet pædagogiske udfordringer med min kollegaer, det når jeg ikke så ofte, som det faktisk er nødvendigt.

Vi har ofte så travlt, både på grund af fravær, men også på grund af pædagogiske aktiviteter vi skal nå (lærerplans temaer), at man ikke har tiden til at være ordentlig omkring børnene når DE har behov for det.

1.4. Hvordan har oplevelserne omkring omsorg udviklet sig?

Som nævnt har Bureau 2000 dannet et udtryk for den samlede omsorg, hvor man deler svarene i tre grupper:

- Svarpersoner, der i forhold til spørgsmålene om omsorg dagligt, flere gange dagligt eller flere gange om ugen oplever mindst ét af de seks tegn på problemer i forhold til omsorg
- Svarpersoner, der svarer sjældent eller aldrig til alle spørgsmål
- En mellemgruppe, som består af svarpersoner, der fx har en eller flere af disse oplevelser en gang om ugen eller en gang om måneden.

Udviklingen de senere år fremgår af Tabel 1 og figur 5.

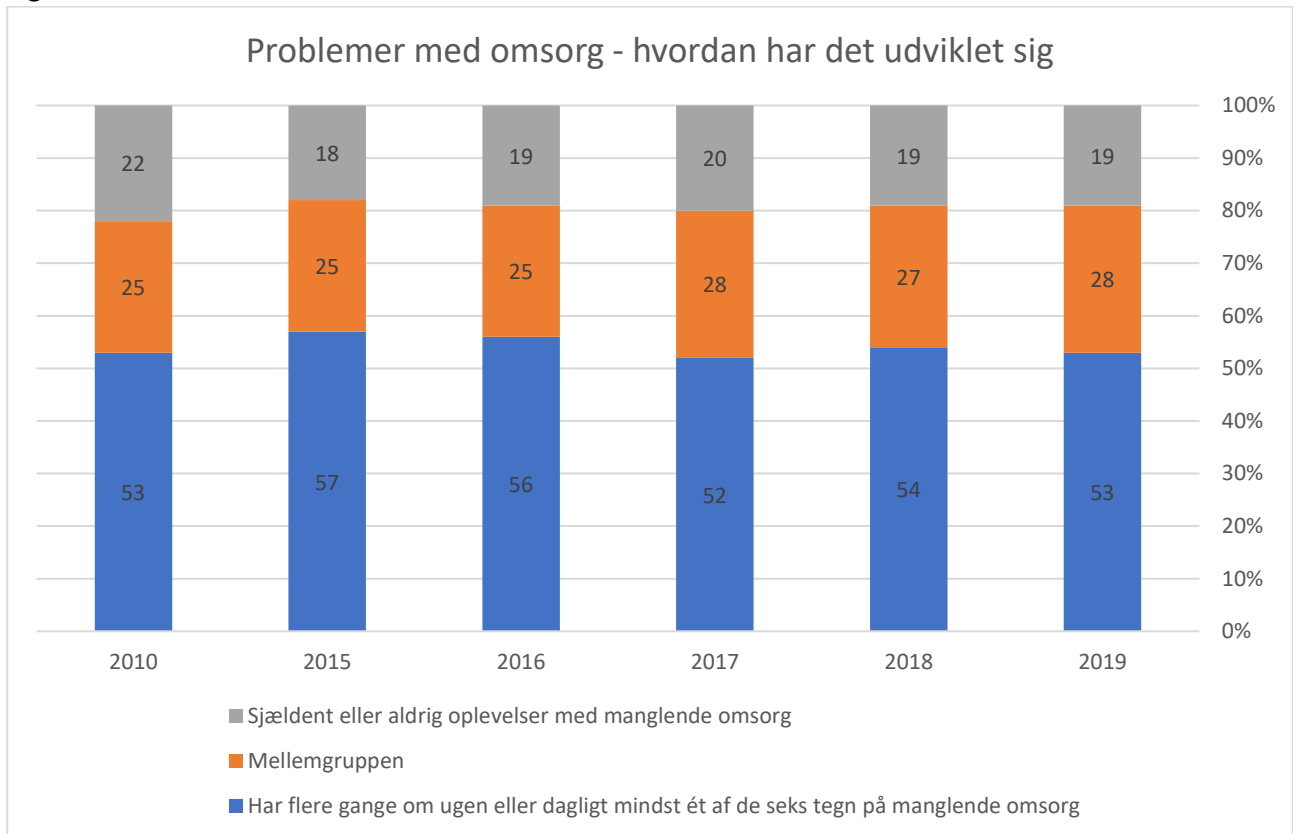
Tabel 1 Den samlede omsorg. Udviklingen 2010-2019

	Har flere gange om ugen eller dagligt mindst ét af de seks tegn på manglende omsorg	Mellemgruppen	Sjældent eller aldrig oplevelser med manglende omsorg	I alt
	Pct. af svarpersoner			
Vuggestuegrupper 2019	47	29	24	100
Børnehavegrupper 2019	56	28	16	100
Alle grupper 2019	53	28	19	100
Vuggestuegrupper 2018	46	32	22	100
Børnehavegrupper 2018	59	24	17	100
Alle grupper 2018	54	27	19	100
Vuggestuegrupper 2017	42	34	24	100
Børnehavegrupper 2017	56	25	18	100
Alle grupper 2017	52	28	20	100
Vuggestuegrupper 2016	57	24	18	100
Børnehavegrupper 2016	55	25	20	100
Alle grupper 2016-undersøgelsen	56	25	19	100
Alle grupper 2015-undersøgelsen	57	25	18	100
Alle grupper 2010-undersøgelsen	53	25	22	100

Kilde: Spørgeskema til en stuemedarbejder de forskellige år.

Figur 5

Det ses, at variationerne fra år til år har været ubetydelige. Det tyder på, at de resultater, man når frem til, ikke blot skyldes tilfældigheder. De bygger på svar over en årrække fra flere tusinde pædagogiske medarbejdere.

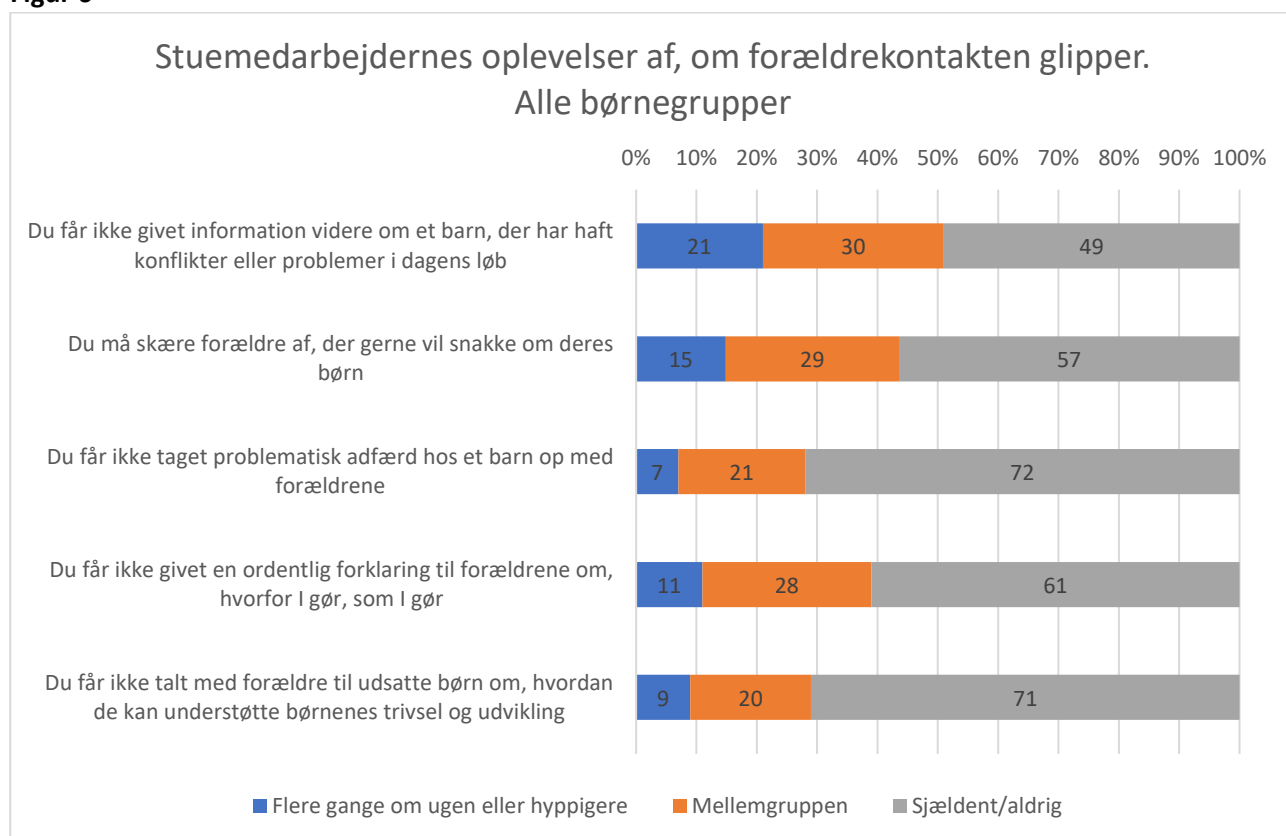
1.5. Når forældrekontakten glipper

Som det fremhæves i Dagtilbudslovens formålsbestemmelse, er opgaven med at sikre barnet tryghed og trivsel et fælles ansvar for det pædagogiske personale og forældrene. Derfor er det vigtigt, at der er en tæt dialog i hverdagen mellem stuens medarbejdere og forældrene. For at vurdere dette har stuemedarbejderne fået en række spørgsmål, der skal belyse, hvor ofte dette evt. glipper:

- Du får ikke givet information videre om et barn, der har haft konflikter eller problemer i dagens løb
- Du må skære forældre af, der gerne vil snakke om deres børn
- Du får ikke taget problematisk adfærd hos et barn op med forældrene
- Du får ikke givet en ordentlig forklaring til forældrene om, hvorfor I gør, som I gør
- Du får ikke talt med forældre til udsatte børn om, hvordan de kan understøtte børnenes trivsel og udvikling

Figur 6 viser, hvordan stuemedarbejderne har svaret.

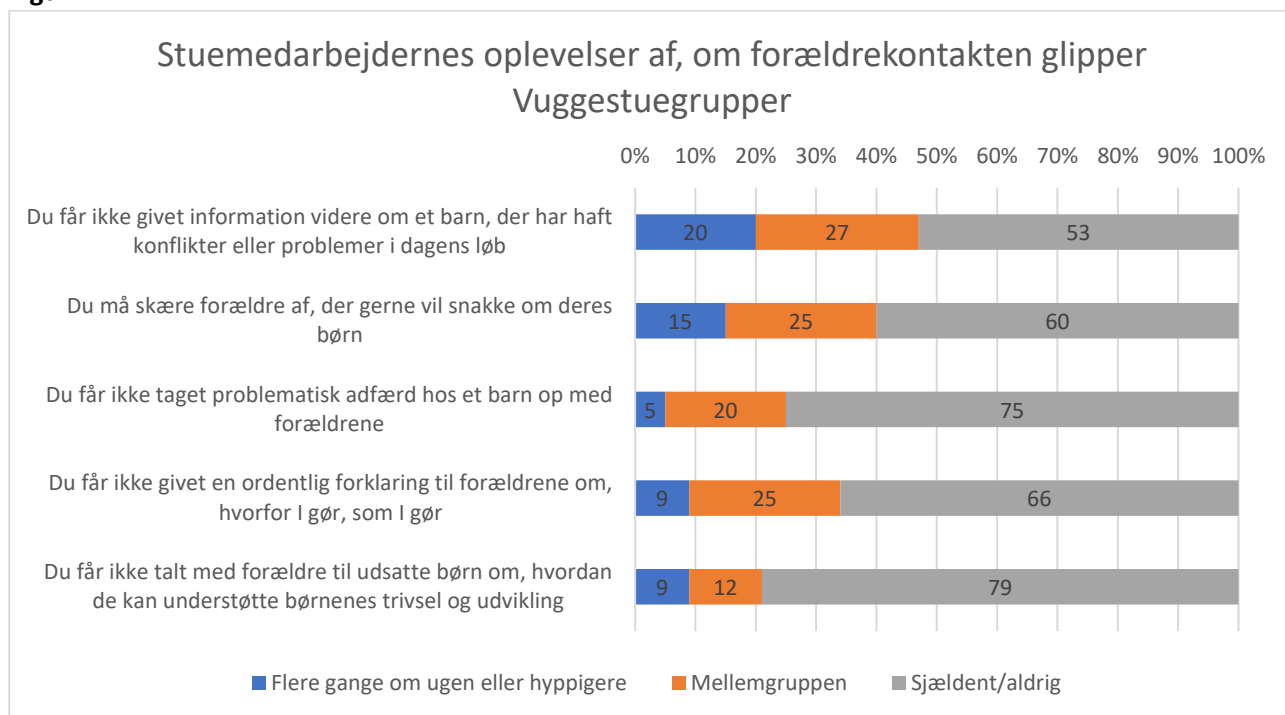
Figur 6

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=605

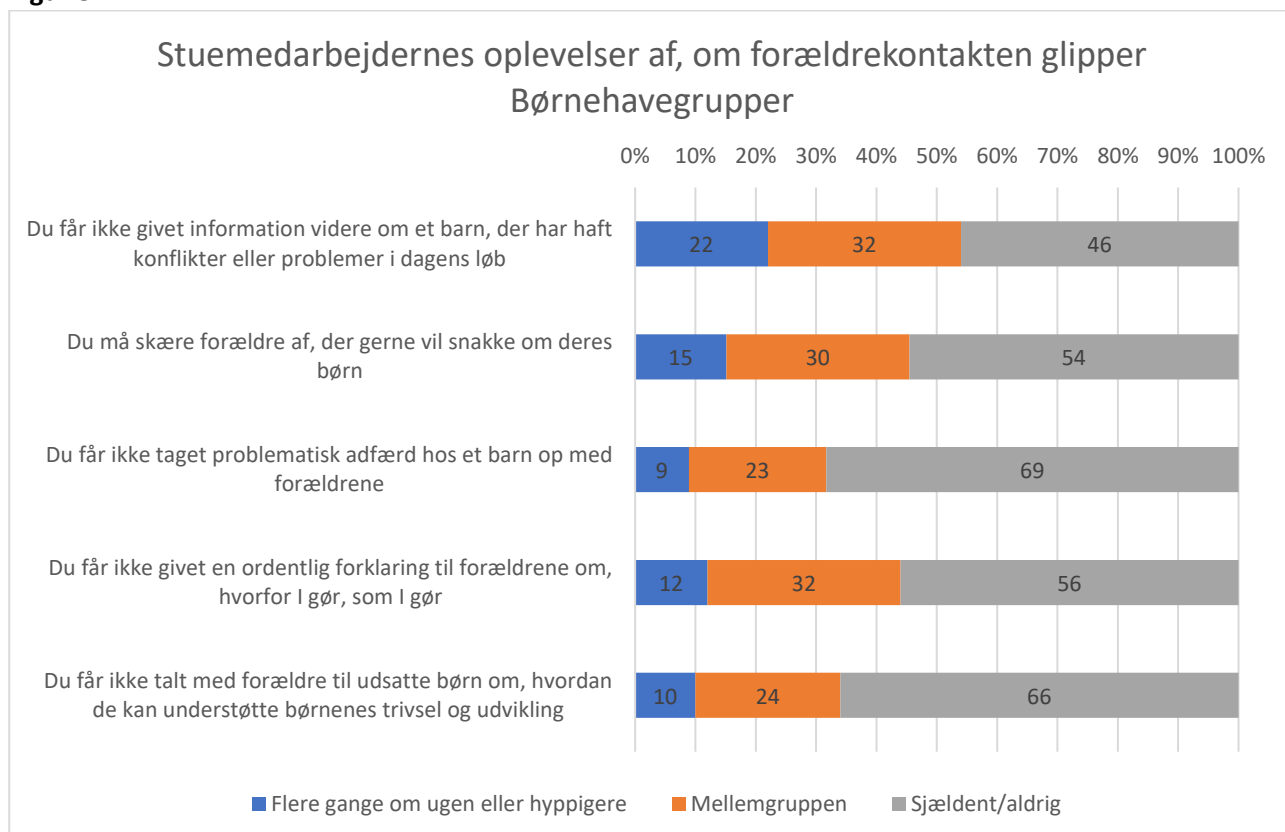
Figur 7 og 8 viser, hvordan svarfordelingen er i hhv. vuggestue- og børnehavegrupper.

Figur 7

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=202

Figur 8

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=351

ØMSORG OG ALENÆRBEJDE

Det ses, at der ikke er den store forskel på vuggestue- og børnehavegrupper.

Det største problem i forhold til det løbende forældresamarbejde synes at være, at det pædagogiske personale ikke får fortalt forældrene om problemer eller konflikter, barnet har haft i dagens løb. En fjerdedel af stuemedarbejderne oplever dette flere gange om ugen eller hyppigere.

29 pct. af stuemedarbejderne har mindst en af fem oplevelser vedr. svigtende forældrekontakt dagligt eller flere gange om ugen. I 2018 var tallet 32 pct., og i 2017 var det 33 pct.

2. Alenearbejde

I denne undersøgelse tales om "alenearbejde", når en pædagogisk medarbejder er alene med en børnegruppe. Alenearbejde kan have forskellige former:

- De fleste steder er grupperne slået sammen først og sidst på dagen. Der tales i den forbindelse om alenearbejde, hvis der kun er én pædagogisk medarbejder til stede i hele institutionen.
- Hvis vi ser på den periode, hvor grupperne er åbne, tales der om alenearbejde, hvis der kun er én pædagogisk medarbejder til børnegruppen.¹
- Endelig tales om alenearbejde, hvis en medarbejder er alene på legepladsen med børnene.

Alenearbejde kan være *planlagt*, dvs. at der kun er skemalagt én medarbejder til børnene på det pågældende tidspunkt. Men alenearbejde kan også finde sted som følge af sygdom eller lignende.

I nærværende undersøgelse er alenearbejdet dels belyst gennem spørgsmål til lederne, dels gennem spørgsmål til stuemedarbejderne.

2.1. Alenearbejde i ydertimerne

Lederne er blevet spurgt om:

- hvornår institutionen åbner/lukker
- hvornår første og anden medarbejder møder
- hvornår sidste og næstsidste medarbejder forlader institutionen

Tidligere havde man en regel om, at den første medarbejder burde møde fx 10 minutter, før institutionen åbnede, så lyset kunne være tændt, og stolene sat ned på gulvet, før man skulle modtage det første barn. Tilsvarende var det normen, at den sidste medarbejder gik 5-10 minutter efter lukketid, så man kunne vente med at slukke m.v., til alle børn var hentet.

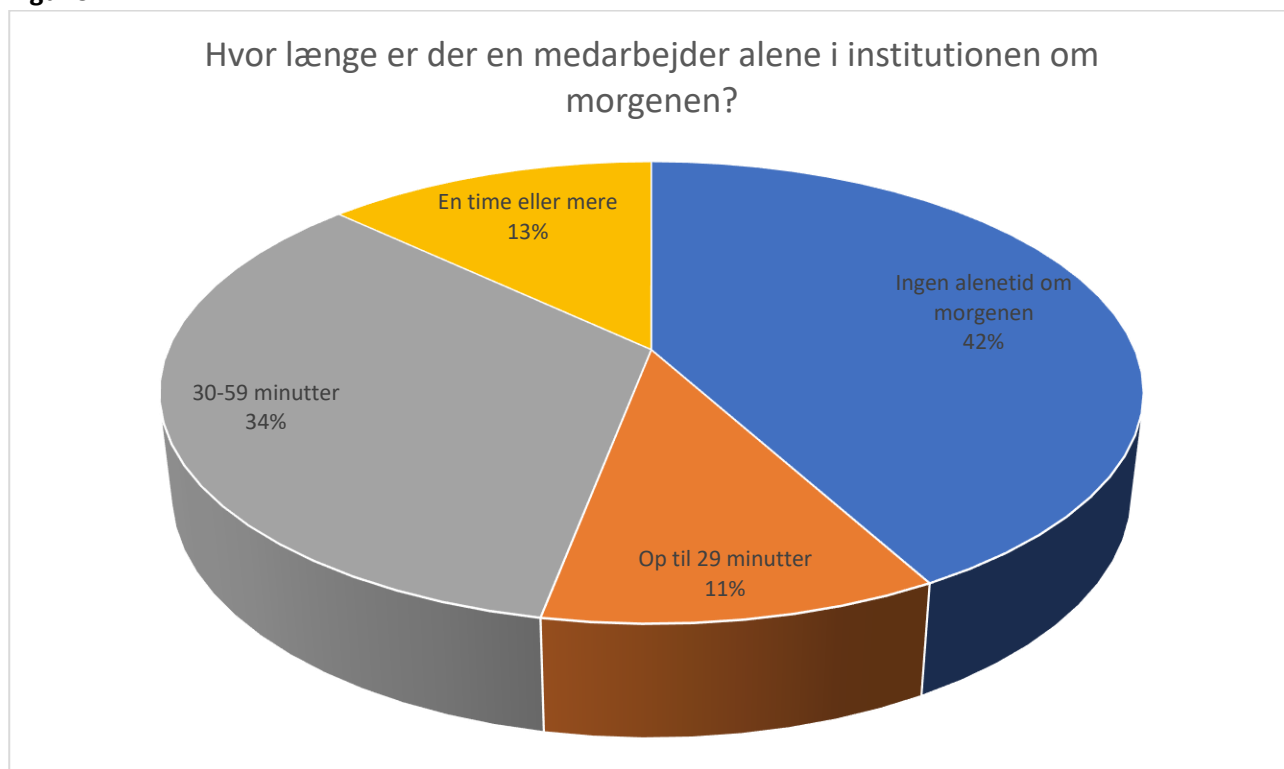
Disse regler anvendes i dag kun få steder. Der er kun 15 pct. af institutionerne, hvor en medarbejder møder, før institutionen åbner, og kun i 5 pct. af institutionerne venter den sidste medarbejder med at gå til efter lukketid.

Ser vi herefter på, hvor længe der er en medarbejder alene i institutionen om morgenen efter åbningstid, viser figur 9, at en medarbejder er alene i 57 pct. af institutionerne. I 2018 var det 62 pct.

---

¹ For god ordens skyld: Det er *ikke* alenearbejde, hvis en gruppe fx er bemanded med to medarbejdere, og den ene går fra for at skifte et barn eller fordi børnegruppen er opdelt.

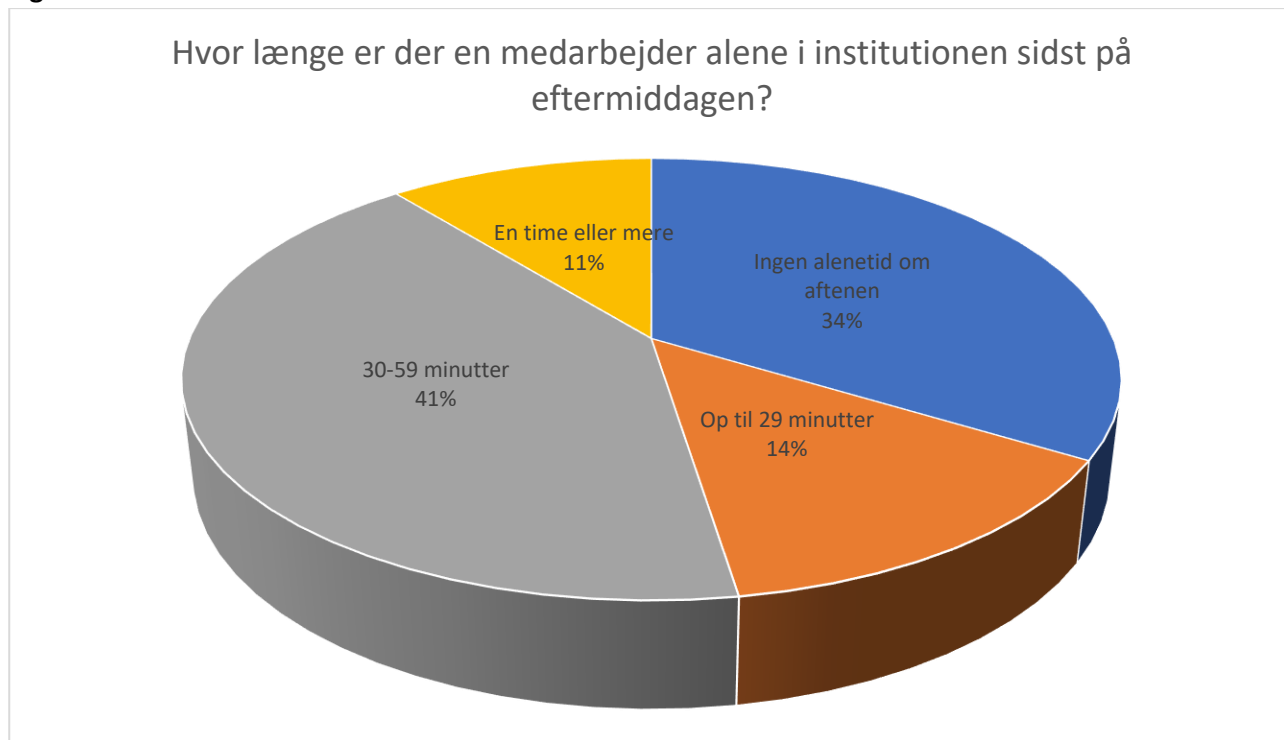
Figur 9

Kilde: Spørgeskema til leder. N=676

Figur 10 viser tilsvarende, at 66 pct. har en medarbejder alene i institutionen sidst på eftermiddagen. I 2018 var det 68 pct.

Figur 10

ØMSORG OG ALENEARBEJDE

Kilde: Spørgeskema til leder. N=689

I gennemsnit er der for alle institutioner 22 minutter om morgenen og 24 minutter om eftermiddagen, hvor en medarbejder er alene i hele institutionen. Dvs. 46 minutter tilsammen.² I 2018 var tallene hhv. 25 minutter og 23 minutter.

2.2. Alenetid i børnegrupperne

Ser vi på de perioder, hvor børnegrupperne er åbne, er lederne blevet spurgt, om der i en tilfældig børnegruppe er perioder på dagen, hvor der kun er *skemalagt* én medarbejder til børnegruppen.

Svarene fremgår af tabel 2.

Tabel 2. Planlagt alenearbejde i børnegruppernes åbningstid i vuggestue- og børnehavegrupper. Ledernes oplysninger

	Intet alenearbejde	Ca. 15 min.	Ca. 30 min.	Ca. 45 min.	Ca. 1 time- 15 minutter	Ca. 1½ time	Ca. 2 timer	Mere end 2 timer	I alt
	Pct. af svar								
Vuggestue-gruppe	64	3	16	2	10	3	1	1	100
Børnehave-gruppe	45	1	12	4	15	6	9	9	100
I alt	52	2	13	3	13	5	6	7	100

Kilde: Spørgeskema til leder. N=673

Tilsvarende er stuemedarbejderne blevet spurgt, om deres sædvanlige arbejdstid om onsdagen er planlagt, så de er alene med en børnegruppe. Svarene fremgår af tabel 3.

Tabel 3. Planlagt alenearbejde i vuggestue- og børnehavegrupper. Medarbejdernes oplysninger

	Intet alenearbejde	Ca. 15 min.	Ca. 30 min.	Ca. 45 min.	Ca. 1 time	Ca. 1½ time	Ca. 2 timer	Mere end 2 timer	I alt
	Pct. af svar								
Vuggestuegruppe	60	9	14	6	7	3	1	2	100
Børnehavegruppe	43	5	13	4	16	9	6	5	100
I alt	49	6	13	4	13	7	4	4	100

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=555

Det ses, at der er rimelig god overensstemmelse mellem lederens svar og medarbejdersvar.³

² Tallene er beregnet inkl. de institutioner, hvor der ikke er alenearbejde.

³ Ledersvarene viser, hvor stor en del af grupperne, der har alenearbejde. Hvis der er to medarbejdere til børnegruppen, vil det måske kun være den ene, der har alenearbejde. Man kunne derfor vente, at medarbejderne angav mindre

ØMSORG OG ALENEARBEJDE

Tabel 4 viser, hvor ofte medarbejderne sidste onsdag oplevede, at de var alene med en børnegruppe – ikke fordi det var planlagt, men på grund af fx sygdom

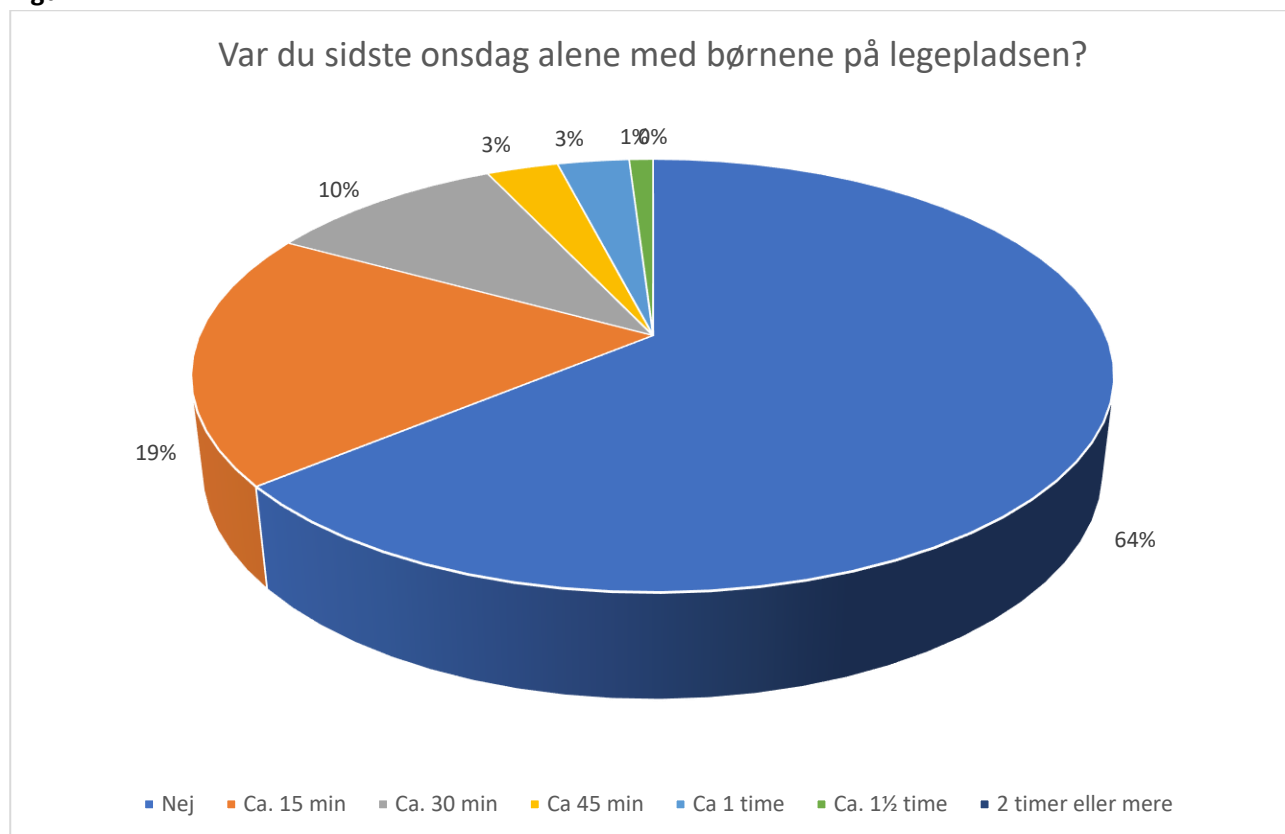
Tabel 4. Ikke-planlagt alenearbejde i vuggestue- og børnehavegrupper. Medarbejdernes oplysninger

	Intet alenearbejde	Ca. 15 min.	Ca. 30 min.	Ca. 45 min.	Ca. 1 time	Ca. 1½ time	Ca. 2 timer	Mere end 2 timer	I alt
	Pct. af svar								
Vuggestuegruppe	77	9	5	2	5	1	0	1	100
Børnehavegruppe	73	4	9	3	5	3	1	2	100
I alt	74	6	8	2	5	2	1	2	100

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=536

Endelig er stuemedarbejderne blevet spurgt, om de sidste onsdag var alene med børnene på legepladsen. Svarfordelingen fremgår af figur 11.

Figur 11

Kilde: Spørgeskema til stuemedarbejder. N=557

17 pct. af stuemedarbejderne var alene på legepladsen med børnene i 30 minutter eller mere på en tilfældig dag.

alenearbejde, men medarbejderne kan have regnet alenearbejde i ydertimerne med, hvilket vil give et større tal. Men alt i alt er der en rimelig overensstemmelse i det niveau, man finder i besvarelserne.

32 pct. oplyser, at de enten selv eller en kollega var alene på legepladsen sidste onsdag i en halv time eller mere.

I 56 pct. af de tilfælde, hvor en medarbejder er alene på legepladsen, omfatter det mere end 10 børn.

Samlet oplever 69 pct. af det pædagogiske personale, at de en tilfældig dag *enten* har planlagt alenearbejde med en børnegruppe *eller* har alenearbejde med en børnegruppe på grund af sygdom eller lignende *eller* er alene på legepladsen med mindst 5 børn. I vuggestuegrupper er det 57 pct., der oplever alenearbejde på en af disse måder. I børnehavegrupper er det 76 pct.

2.3. Tre medarbejdere til børnegruppen

Tabel 5 viser, hvor længe der er skemalagt tre eller flere medarbejdere til den enkelte børnegruppe.

Tabel 5. Skemalagt tid med tre eller flere medarbejder til børnegruppen

	Ingen perio der med tre meda rbejd ere	15- 30 minut ter	Ca. 1 time	Ca. 1½ time	Ca. 2 timer	Ca. 2½ time	Ca. 3 timer	ca. 3½ time	Ca. 4 timer	Ca. 4½ time	5 timer eller	I alt
	Pct. af svar											
Vuggestue gruppe	6	1	0	0	1	6	16	15	17	7	31	100
Børnehave gruppe	24	1	1	1	4	3	17	7	13	7	21	100
I alt	20	0	1	1	3	4	17	10	14	7	24	100

Kilde: Spørgeskema til leder. N=671

Det ses, at 20 pct. af børnegrupperne slet ingen perioder har i dagens løb, hvor der er mere end to medarbejdere på gruppen.

3. Omsorg, alenearbejde, bemanding

3.1. Sammenhængen mellem omsorg og alenearbejde

Der er en klar sammenhæng mellem omsorg og alenearbejde. Dette fremgår af tabel 6.

Tabel 6. Sammenhængen mellem omsorg og alenearbejde.

	Har flere gange om ugen eller dagligt mindst ét tegn på manglende omsorg	Mellemgruppen	Sjældent eller aldrig oplevelser med manglende omsorg	I alt
	Pct. af stued medarbejdere			
Medarbejderen havde alenearbejde sidste onsdag ⁴	61	24	15	100
Medarbejderen havde ikke alenearbejde	34	35	31	100
I alt	52	28	20	100

Kilde: Spørgeskema til stued medarbejder. N=609

Tilsvarende viser tabel 7, at der er en éntydig sammenhæng mellem alenearbejde og medarbejdernes oplevelser af, at forældrekontakten glipper.

Tabel 7. Sammenhængen mellem oplevelser omkring forældrekontakt og alenearbejde.

	Har flere gange om ugen eller dagligt mindst ét tegn på, at forældrekontakten glipper	Mellemgruppen	Sjældent eller aldrig oplevelser med manglende forældrekontakt	I alt
	Pct. af stued medarbejdere			
Medarbejderen havde alenearbejde sidste onsdag	34	39	27	100
Medarbejderen havde ikke alenearbejde	16	38	46	100
I alt	29	38	33	100

Kilde: Spørgeskema til stued medarbejder. N=606

⁴ Dvs. enten planlagt alenearbejde med en børnegruppe, ikke-planlagt alenearbejde eller alenearbejde på legepladsen med mindst 5 børn

Der er også en sammenhæng mellem alenearbejde og bemanning. I institutioner, hvor der ikke er planlagt alenearbejde, er der således 5,25 medarbejdertimer pr. børneenhed. I institutioner med 2 timers alenearbejde eller mere er der 4,97 medarbejdertimer pr. børneenhed.⁵

3.2. Lederens valg

For at forstå, hvorfor alenearbejde er så udbredt, kan man tage udgangspunkt i det underliggende "hierarki", der er for de forskellige opgaver i en institution. Sat på spidsen kan opgaverne opdeles i tre hovedgrupper:

Gruppe 1. Opgaver der er pålagt af kommunen. Dette er bl.a. regnskabsmæssige og andre administrative opgaver, indrapportering, mødedeltagelse m.v. Til disse opgaver må institutionen *tage den tid, opgaverne tager.*

Gruppe 2. Opgaver med børnene, som skal klares. Dette er fx hjælp til børnene med at få tøj på, hjælp med at vaske hænder før frokost, bleskift m.v. Også til disse opgaver må institutionen *tage den tid, opgaverne tager.*

Gruppe 3. Andre pædagogiske opgaver: Dette er opgaver som fx individuel omsorg, arbejde i mindre grupper, forældresamarbejde osv. Disse opgaver styrer institutionen selv. Den skal ikke følge faste retningslinjer. Så den tid, institutionen har til disse opgaver, bliver *den tid, der er tilbage, når opgaverne i gruppe 1 og 2 er udført.*

Dette "hierarki" gør, at marginale ændringer i bemanningen slår kraftigere igennem i forhold til de "andre pædagogiske opgaver", som institutionen selv styrer, end man måske umiddelbart forventer. En reduktion i den samlede bemanning på fx 5 pct. kan sagtens føre til en reduktion i tiden til disse pædagogiske opgaverne på 10 pct. eller mere.

Ofte står lederen i et dilemma: Skal man prioritere at undgå alenearbejde – og så nedprioritere vigtige pædagogiske opgaver.

En strukturel "løsning" på dette dilemma kan være større børnegrupper. Tabel 9 og 10 viser dette.

---

⁵ Medarbejdertimerne er summen af timer til leder, pædagoger, pædagogiske assistenter, pædagogmedhjælpere og studerende/elever (disse er medregnet med 30 timer ugl.). Ved beregning af børneenheder tæller vuggestuebørn dobbelt.

Tabel 8. Gennemsnitlig gruppestørrelse i børnegrupper med forskelligt omfang af planlagt alenearbejde

Omfang af alenetid	Antal børneenheder i gruppen (1 vuggestuebarn= 2 børneenheder)
Ingen alenetid	23,3
Op til ½ time	22,5
45-60 minutter	21,9
1 1/4-2 timer	20,7
over 2 timer	19,2
I alt	22,5

Kilde: Spørgeskema til leder. N=673

Tabel 9. Gennemsnitlig gruppestørrelse i børnegrupper med forskelligt omfang af planlagt tid med tre eller flere medarbejdere

Omfang af tid med tre medarbejdere	Antal børneenheder i gruppen (1 vuggestuebarn= 2 børneenheder)
Ingen tid med tre medarbejdere	18,6
Under 2 timer	20,2
Ca. 2 timer eller mere	23,2
I alt	22,5

Kilde: Spørgeskema til leder. N=700

Det ses, at der er en sammenhæng mellem gruppestørrelse og alenetid/tid med tre medarbejdere. Store børnegrupper giver bedre muligheder for at undgå alenetid og bedre muligheder for at have tre medarbejdere.

Det må imidlertid antages, at omfanget af alenearbejdet er udtryk for, hvor snæver de personalemæssige rammer er i forhold til de opgaver, institutionen har. En nærliggende fortolkning er derfor, at den bagvedliggende årsag er manglende personaleressourcer, og at dette både fører til alenearbejde og til oplevelser af ikke at kunne give tilstrækkelig omsorg.

4. Metode

Undersøgelsen er gennemført som en elektronisk spørgeskemaundersøgelse til alle danske daginstitutioner i januar måned 2019. Der er udsendt skemaer til lederen og til en medarbejder i institutionen. Desuden er der sendt skemaer til område-/klyngeledere. E-mails til ledere og områdeledere er fundet via de kommunale hjemmesider.

Alt i alt vurderer Bureau 2000, at svarene er repræsentative for danske daginstitutioner.

Svarprocenter

Lederskema

Der er modtaget 852 besvarelser af lederskemaet ud af 2834, svarende til en svarprocent på 30 pct.⁶

Medarbejderskema

Lederen er blevet bedt om at videresende skemaet til en medarbejder på den stue, der kommer først i alfabetet. For medarbejderskemaet er svarprocenten 23 pct., svarende til 665 skemaer. Ud af 665 spørgeskemaer fra stuedarbejderne er der 496, hvor der er svar fra lederen af den samme institution.

Områdelederskemaet

Der er kun modtaget 70 svar på områdelederskemaet fra 274 områdeledere, som Bureau 2000 har fundet e-mailadresse på. Det svarer til en svarprocent på 26 pct.

Alle institutioner har fået to elektroniske påmindelser.

Repræsentativitet og validitet

Spørgeskemaet er testet af en række institutionsledere, områdeledere og pædagoger inden udsendelsen.

Ser vi på de deltagende kommuner, er der svar fra institutioner i 97 ud af 98 kommuner.⁷ Antallet af svar fra den enkelte kommuner fremgår af Tabel 10.

---

⁶ Inkl. besvarelser, som ikke er fuldstændige, men ekskl. tomme besvarelser. De 2834 institutioner er institutioner, hvor Bureau 2000 har fundet fungerende e-mail adresser på kommunens hjemmeside. Man skal være opmærksom på, at en del af de e-mail adresser, som fremgår på hjemmesiderne, nok er fungerende e-mail adresser (en henvendelse kommer ikke retur til afsender), men for manges vedkommende er e-mail adresser, som ikke eller kun sjældent benyttes i praksis – selv om de figurerer på kommunens hjemmeside. Dette har vist sig gennem den telefoniske rykning. I forhold til de faktisk anvendte e-mail adresser er svarprocenten derfor højere end de 30 pct.

⁷ Alle kommuner på nær Ærø.

Tabel 10. Modtagne skemaer fordelt på kommuner

Kommune	Antal modtagne skemaer i alt
Uoplyst kommune	20
København	166
Frederiksberg	24
Ballerup	5
Brøndby	5
Dragør	5
Gentofte	29
Gladsaxe	22
Glostrup	2
Herlev	8
Albertslund	9
Hvidovre	13
Høje-Tåstrup	13
Lyngby-Taarbæk	22
Rødovre	13
Ishøj	15
Tårnby	2
Vallensbæk	11
Furesø	1
Allerød	4
Fredensborg	15
Helsingør	9
Hillerød	9
Hørsholm	10
Rudersdal	23
Egedal	16
Frederikssund	9
Greve	8
Køge	27
Halsnæs	7
Roskilde	18
Solrød	5
Gribskov	10
Odsherred	8
Holbæk	28
Faxe	9
Kalundborg	18
Ringsted	8
Slagelse	29
Stevns	5
Sorø	8
Lejre	13
Lolland	16
Næstved	23
Guldborgsund	14

OMSORG OG ALENEARBEJDE

Vordingborg	13
Bornholm	18
Middelfart	17
Assens	14
Faaborg-Midtfyn	11
Kerteminde	8
Nyborg	11
Odense	46
Svendborg	10
Nordfyn	4
Langeland	2
Ærø	0
Haderslev	5
Billund	6
Sønderborg	16
Tønder	10
Esbjerg	22
Fanø	1
Varde	8
Vejen	12
Aabenraa	19
Fredericia	17
Horsens	6
Kolding	30
Vejle	22
Herning	17
Holstebro	13
Lemvig	2
Struer	5
Syddjurs	14
Norrdjurs	7
Favrskov	12
Odder	5
Randers	32
Silkeborg	24
Samsø	2
Skanderborg	19
Aarhus	141
Ikast-Brande	7
Ringkøbing-Skjern	18
Hedensted	17
Morsø	4
Skive	9
Thisted	15
Viborg	26
Brønderslev	10
Frederikshavn	10
Vesthimmerland	12

OMSORG OG ALENEARBEJDE

Læsø	1
Rebild	3
Mariagerfjord	18
Jammerbugt	28
Aalborg	43
Hjørring	11
Hele landet	1587

Note: Antal modtagne skemaer i alt viser antal svar på skema til leder, skema til stuemedarbejder samt skema til områdeleder.

Sammenhæng mellem svarprocent, normering og besvarelser

For at vurdere, om der er skævheder i besvarelserne, er svarprocenterne sammenholdt med de tal for børn pr. voksen i 2017, som Danmarks Statistik har offentliggjort. Resultatet fremgår af tabel 11.

Tabel 11. Børn pr. voksen i kommuner med forskelligt antal svar pr. institution⁸

Antal svar pr. institution i pct.	Gennemsnitligt antal børn pr. voksen i institutioner for 0-2-årige	Gennemsnitligt antal børn pr. voksen i institutioner for 3-5-årige	Antal kommuner
Under 25 pct.	3,2	6,2	12
25-50 pct.	3,2	6,1	58
Over 50 pct.	3,2	6,1	28
I alt	3,2	6,1	98

Kilde: Data fra spørgeskemaundersøgelsen og data fra Statistikbanken og egne beregninger. Gennemsnitstallene er uvægtede.

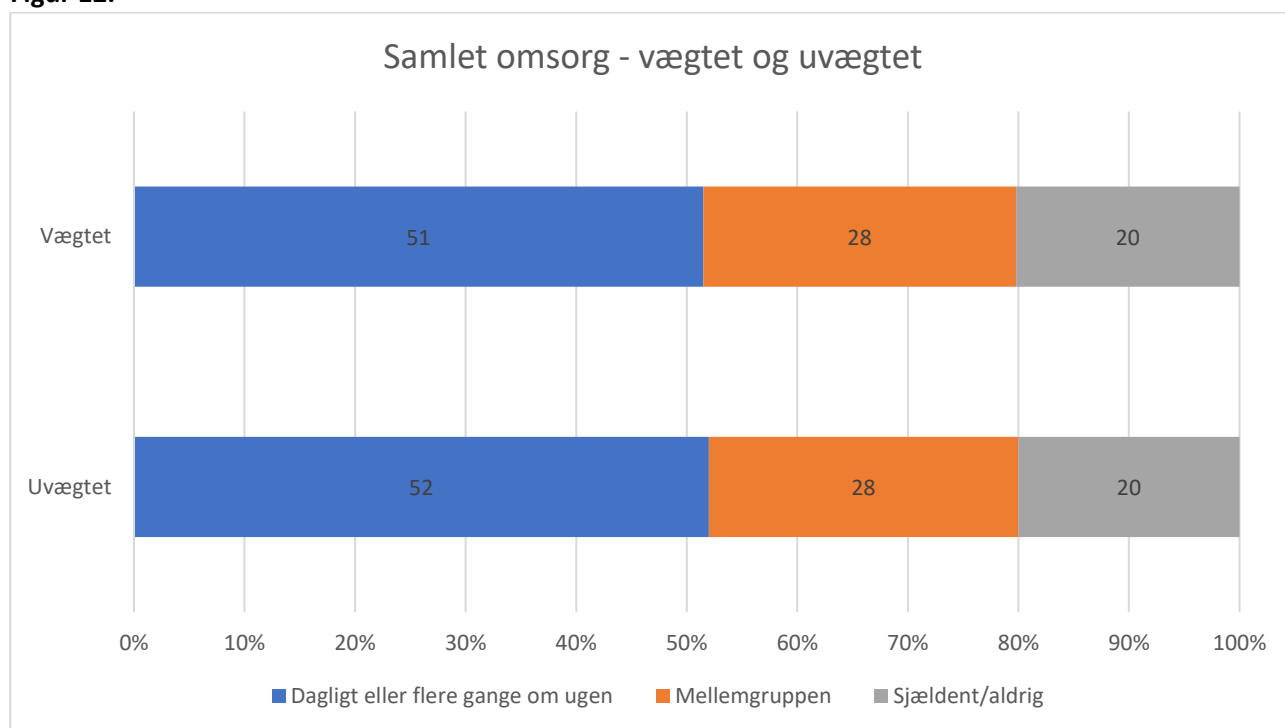
Antal børn pr. voksen er 2017-tal, men sædvanligvis udvikler forhold som personalenormering sig langsomt. Der er således ingen skævheder i materialer i forhold til den personalenormering, som Danmarks Statistik opgør.

En anden mulig skævhed kunne bestå i, at de personer, som er motiveret til at svare, i særlig grad er de utilfredse, mens ledere og medarbejdere, der er mere tilfredse, ikke har så stort et behov for at markere deres mening. Hvis dette var tilfældet, måtte man forvente, at svarpersoner fra kommuner med høj svarprocent generelt var de mest utilfredse. Og det ville igen føre til, at resultaterne tog sig anderledes ud, hvis man vægtede op, så man kompenserede for forskelle i de kommunale svarprocenter. Figur 12 viser, at svarprocenten ikke påvirker resultaterne.

⁸ Det samlede antal svar pr. institution er antal modtagne besvarelser sat i forhold til antal udsendte anmodninger om deltagelse. Eftersom de enkelte institutioner er blevet bedt om at svare på to skemaer, bliver værdierne højere end hvis man ser hver for sig på svarprocenterne for stueskema hhv. lederskema.

Figur 12.

Kilde. Spørgeskema fra en medarbejder. N=610.

Figuren viser, at der ikke er nogen sammenhæng mellem besvarelser og svarprocent. På det foreliggende grundlag er der derfor heller ikke noget, der tyder på, at der er en overvægt af svar fra "utilfredse" svarpersoner.

Alt i alt vurderer Bureau 2000, at svarene er repræsentative for danske daginstitutioner.